

ANDRÁSI GÁBOR

BESZÉLGETÉS A KOPÁR HEGYEKRŐL

Engem nagyon érdekelnek a kopár hegyek – mondta pár hete Kamilla.

Ezt nem értettem. Talán egyszer majd visszatérünk rá – gondoltam. Még nem voltam készen a szöveggel, amit abba a könyvbe írtam, amit ehhez a kiállításához ad ki a képtár. A kopár hegyek elsősre nem illettek a gondolatmenethez, és ilyenkor mindent, ami „eltéríténé” az embert, jobb meg sem hallani.

Hétfőn képeket válogattunk az elkészült szöveghez.

Mi is volt az a kopár hegy dolog? – jutott eszembe közben.

Kamilla szerint a kopár hegyeknek közül van a legújabb rajzaihoz, nagyon is. Szerintem is, engem ugyanis ezek a munkák légi felvételekre emlékeztetnek, a Spanyolország felett átrepülve látható vörös, növényzet nélküli, kasztíliai hegyekre és a közöttük húzódó, hosszú völgyekre.

Mint a gyökerek, vagy az ujjak – a hegyek is, Kamilla rajzai is.

Ő Afganisztánra gondolt (nem mintha járt volna ott), aztán elővett egy régi fekete-fehér fényképet, a papája csinálta. Lehet, hogy az is repülőgépről készült, vagy egy másik hegyről, de hogy az Alpok látszanak rajtuk, az biztos.

Egy régi, csipkézett szélű, apró kép, és olyan szép – kicsit túlzok most – mint egy Caspar David Friedrich.

Nagyon fontos lehet egy ilyen kis fotó, tudom, akár egy sereg, elsősre hasonlóan nem túl nagyszabásúnak tűnő dolog. Még a civileknek is, nemhogy a művészeknek: témának, inspirációnak, magunkat megismerni, befelé figyelni.

Mint a redőnyön át az asztalra vetülő fénykörök sora. Kamilla le is rajzolta őket az egyik könyvébe, ahogy a nap járását követve mozognak. Ebből születnek az új munkái.

Elmeséltem egy majdnem balul végződött sétánkat a fiammal az Alpokban.

A hóhatár felett jártunk – véletlenül, fogalmunk sem volt róla –, egyszerű utcai ruhában, cipőben. Szerintünk nyár volt, és tényleg, a júliusi nap csak úgy égetett. Hirtelen egy csoport jött velünk szembe a keskeny, köves ösvényen. Mint a Delta főcímsnittjében a sí-szemüvegesek, mindenki beöltözve úgy, mint annakidején Edmund Hillary lehetett, amikor nekivágott a Mount Everestnek. Döbbsenten végigmérték, és leparancsoltak minket a hegyről. Szerintük meg életveszélyben voltunk, mert közalgó hóvihart jelzett a meteorológia.

A kopár hegyekkel vigyázni kell – ezt akkor megtanultam.

Közben kiválogattuk a képeket. Úgy csináltuk, hogy követhető legyen minden, ami Kamilla művészetében húsz év alatt történt. Legyenek hidegtű-munkák, rajzkarcok (amikor a rajztűvel közvetlenül a papírba karcol), installációk, tekercsképek, filmkarcok (amikor transzparens filmbe karcol), rajzkönyvek és persze egyedi rajzok is – amikre itt ez a kiállítás is épül – minden típusból.

Krétán pedig, mondtam, a hegyek azért kopárak, mert a középkortól kezdve kivágták a fákat nyersanyagnak hajóépítéshez, aztán jött az erózió.

Dalmáciában is, mondta Kamilla. A velenceieknek kellett a sok fa, hajónak, de leginkább cölöpnek.

A kopár hegy, tette hozzá, az, ami. Megmutatja magát, egy az egyben. Ilyen világos, egyszerű dolgot szeretne ő is – na persze ne a kép, ne a rajz legyen kopár vagy szegényes, hanem a kiindulópont, meg a folyamat, amiben a kép készül, az legyen tisztázott, egyértelmű.

Cézanne is egy kopár hegyet festett, makacsul, nem tudott elszakadni a Mont Sainte-Victoire-tól – mondtam. Már a nyolcvanas években is, aztán 1890-től tizenhat éven át, a haláláig. De tudok más példákat is: Csontváry Kosztka, Georgia O’Keeffe, Herbert Brandl.

A kopár hegyeket tehát számosan kedvelik, köztük nagy művészek is akadnak, akik meg is festik őket.

Nem baj, mondta erre Kamilla, az egyáltalán nem baj, ha olyan művet látok, ami hasonló dologgal foglalkozik, mint ami engem is érdekel, vagy olyasmi, mint amit én is csinállok. Ellenkezőleg. Engem megnyugtat, megerősít az, hogy nem vagyok egyedül, hogy nem elszigetelt, magányos dolog, amin dolgozom. Tudok egy csomó példát, külföldről. Van egy ilyen trend a kortárs rajzban, ami a belső szabadság kiváltságára épül, de egyszerre valahogyan objektív is, rendszerszerű. Az elsőség, az eredetiség nem fontos. Szóval vedd csak bele a szövegedbe azokat a kollégákat, akiknek a munkáját a legközelebb érzem az enyémmhez.

Épp valami ilyesmit írtam; ezt a visszavett személyességet próbáltam megfogalmazni, amikor a művészet teljesen kötetlen, individuálisan szabad, más nincs is benne, mint személyesség, de a művész egója mégsem tolakodik előtérbe, a mű nem pusztán önkifejezés, mert valamilyen távolság van a művész és a munkája között. Az pedig korszerű gondolat, hogy a rivalizálás és az originalitás paranoiája helyébe a figyelem és a nyitottság kerüljön.

A belső, a szellemi szabadság valóban egyféle kiváltság, ahogy Kamilla is mondta, amihez ideális esetben a civil élet „külső” szabadsága is társul, ami talán nem kiváltság.

De hétfőn ez már nem került szóba.

Paksi Képtár, Paks, 2012